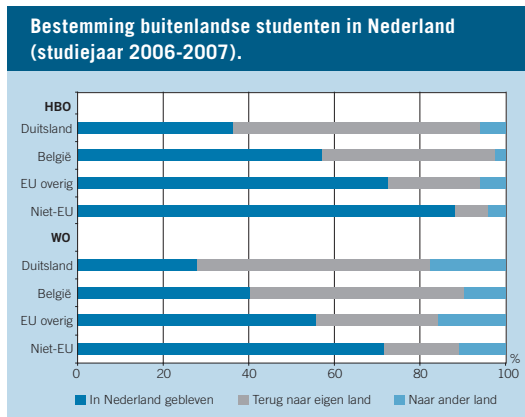

Internationalisering van het hoger onderwijs

Van de hbo- en wo- afgestudeerden uit het studiejaar 2006–2007 was zo'n 10% in het buitenland geboren, bijna een verdubbeling ten opzichte van vijf jaar daarvoor. Ongeveer de helft van deze afgestudeerden woonde op 16-jarige leeftijd nog in het buitenland, en lijkt dus speciaal naar Nederland te zijn gekomen om te studeren. Een deel hiervan blijft in Nederland om te werken, en levert daarmee een directe bijdrage aan de Nederlandse kenniseconomie. Dit geldt voor ongeveer driekwart van de studiemigranten in het hbo en ruim de helft in het wo. Het aandeel blijvers verschilt sterk naar herkomstland. In de regel blijven degenen die van verder komen het vaakst. Het minst vaak blijven Duitsers: slechts iets meer dan een derde van de Duitse hbo'ers en een kwart van de Duitse academici blijft in Nederland. Van de overigen gaan de meeste terug naar eigen land, maar vooral onder de wo-studiemigranten gaat ook een substantieel deel, tussen de 10% en 20%, naar een derde land. Buitenlanders die in Nederland studeren, halen vaak hoge cijfers. Vooral Duitsers halen hogere cijfers dan Nederlandse studenten: gemiddeld bijna een half punt. Door het hoge terugkeerpercentage onder Duitsers gaat dus een deel van de best presterende afgestudeerden van het Nederlandse hoger onderwijs op korte termijn voor de Nederlandse economie verloren. Ongeveer de helft van de Duitsers die in Nederland blijven studeert door, vaak in combinatie met werk. Buitenlandse studenten die in Nederland blijven, lijken tamelijk goed geïntegreerd te zijn. Wanneer ze mogen kiezen tussen een Nederlandstalige en een Engelstalige vragenlijst, kiest een meerderheid voor de Nederlandstalige versie. Dit geldt voor bijna alle Belgen, maar ook voor ongeveer vier op de vijf Duitsers die in Nederland blijven. Dit percentage ligt aan-

zienlijk lager onder de mensen die terugkeren. Wel heeft ruim een kwart van de terugkeerders sinds het afstuderen contact gehad met hun oude hogeschool of universiteit, bijvoorbeeld voor het volgen van bijscholing, als stagebegeleider of gastspreker. Ruim tweederde van de overige terugkeerders staat open voor dergelijke contacten in de toekomst. Dit schept mogelijkheden voor onderwijsinstellingen om hun internationaal profiel nog verder uit te bouwen.

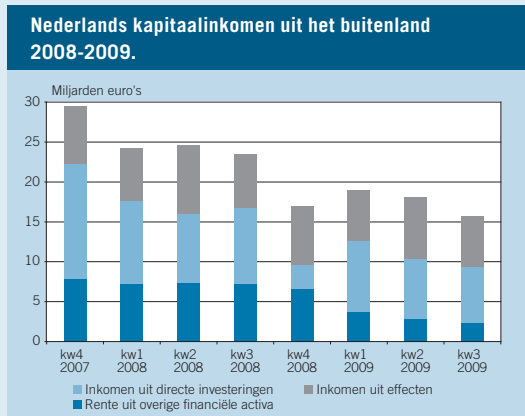

Bron: ROA

Monetaire Zaken

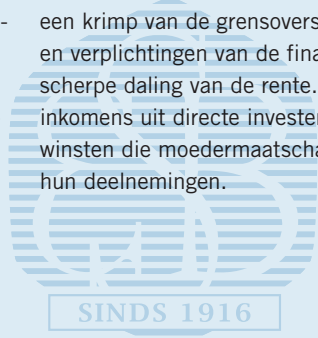
Herstel economie nog niet zichtbaar in lopende rekening

Het voorzichtige herstel van de Nederlandse economie in de tweede helft van 2009 wordt nog niet weerspiegeld in de lopende rekening van de Nederlandse betalingsbalans. In het derde kwartaal van 2009 vertoonden de totale ontvangsten en uitgaven beide nog eenzelfde hoge krimp, met bijna 20% op jaarbasis, als in het tweede kwartaal. De totale kwartaalontvangsten en -uitgaven kwamen daarmee uit op 111 en 104 miljard euro. Het overschot op de lopende rekening bedroeg derhalve 7 miljard euro, ongeveer evenveel als in het derde kwartaal van 2008. Vanaf begin 2006 tot en met het eerste kwartaal van 2008 had het overschot vrijwel steeds meer dan 10 miljard euro per kwartaal bedragen. Bezien naar onderdeel van de lopende rekening verschilden de ontwikkelingen in het derde kwartaal. Zo werd in het goederenverkeer, goed voor zo'n 65% van de totale ontvangsten en uitgaven op de lopende rekening, de krimp enigszins minder. De waarde van de uitvoer en invoer daalde met circa 20% op jaarbasis, tegenover 23% in het tweede kwartaal. Het uitvoervolume daalde nu nog 8%, dit was een kwartaal eerder 14%. Daarentegen verscherpte de afname van de internationale dienstenhandel, die in waarde ruwweg een vierde van de goederenhandel bedraagt. De daling van de ontvangsten en uitgaven voor de grensoverschrijdende verlening van diensten versnelde tot 9% respectievelijk 6%. Dit leidde, voor het eerst sinds 2004, tot een licht negatief dienstensaldo. De dalingen zetten later in dan bij de internationale handel in goederen en waren ook minder fors, maar herstel laat dus langer op zich wachten. Ook op de inkomensrekening versnelde de daling ten opzichte van eerdere kwartalen. De uit het buitenland ontvangen en aan het buitenland betaalde kapitaalinkomens waren ruim 30%, oftewel bijna 8 miljard euro, lager dan in het derde kwartaal van 2008. Dit wordt in de figuur geïllustreerd voor de ontvangen kapitaalinkomens.

Bron: DNB

Met name de rente-inkomens waren fors lager, door een krimp van de grensoverschrijdende vorderingen en verplichtingen van de financiële sector en een scherpe daling van de rente. Daarnaast vielen de inkomens uit directe investeringen terug door lagere winsten die moedermaatschappijen behielden op hun deelnemingen.

Kosten en premies bij pensioenpremieovereenkomsten

In Nederland zijn grofweg twee soorten pensioenregelingen: de uitkeringsovereenkomst en de premieovereenkomst. Bij de uitkeringsovereenkomst staat van tevoren vast welk geldbedrag als pensioen men op de pensioendatum mag verwachten. Bij de premieovereenkomst staat vooraf niet vast welk pensioen de deelnemer krijgt op de pensioendatum.

Volgens consumenten redelijke kosten en risicopremies voor pensioenpremieovereenkomsten.

	N	Gemiddeld redelijke kosten (cent per euro)	Percentage dat werkelijke kosten redelijk vindt	Gemiddeld redelijke risicopremie (cent per euro)	Percentage dat werkelijke risico-premie redelijk vindt
Loondienst	231	12,5	19	14,9	76
Zelfstandige	15	14,7	47	14,1	87
Geen werk en nog niet met pensioen	88	12,5	25	14,2	70
Gepensioneerd	93	12,5	19	15,8	73
Totaal	427	12,6	21	14,9	75

Bron: AFM Consumentenmonitor

De premie wordt belegd en van het beschikbare kapitaal wordt vanaf de pensioendatum pensioen uitgekeerd. De AFM heeft de startbrieven van 43 van 175 pensioenuitvoerders onderzocht die premieovereenkomsten aanbieden. In de startbrief moet door de pensioenuitvoerder een duidelijke opgave van de kosten zijn opgenomen. Gemiddeld wordt van iedere ontvangen euro premie 79 cent aan de opbouw van het pensioen besteed, 16 cent aan kosten, zoals administratiekosten, incassokosten en doorlopende provisie, en 5 cent aan risicopremies, bijvoorbeeld om premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid te verzekeren. Voor nieuwe deelnemers aan een premieovereenkomst moet de pensioenuitvoerder een duidelijke opgave van de kosten opnemen in de startbrief. Bij 56% van de onderzochte startbrieven ontbrak dit overzicht van de kosten. Een ruime meerderheid van de consumenten vindt het belangrijk om inzicht te krijgen in deze kosten en risicopremies, zo blijkt uit de AFM Consumentenmonitor van oktober 2009. Bijna driekwart wil ook een duidelijk onderscheid tussen risicopremies en kosten zien in de informatie die ze van hun pensioenuitvoerder ontvangen. Gemiddeld vindt men een bedrag van ruim 12,5 cent per euro redelijk voor de kosten voor het uitvoeren van de pensioenregeling. Voor bijna 80% geldt dat de werkelijke gemiddelde kosten van 16 cent per ingelegde euro hoger zijn dan wat zij redelijk vinden. Risicopremies voor overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico van bijna 15 cent per euro vinden consumenten gemiddeld redelijk. Gepensioneerden vinden bijna 16 cent per euro redelijk. De werkelijke gemiddelde risicopremie van 5 cent per ingelegde euro in een premieovereenkomst is voor driekwart van de consumenten een redelijk bedrag.

JARST WEDA (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

Economie en Samenleving

Het effect van mediation op doorlooptijden en kosten van rechtszaken (instroomdatum tussen april 2005 en januari 2007).

Effect op brutodoorlooptijd (in dagen)	Civiel	Bestuur	Belasting
Volledige overeenstemming	+131	+151	+21
Gedeeltelijke overeenstemming	+209	+328	+55
Geen overeenstemming	+187	+256	+171
Gemiddeld	+160	+205	+61
Effect op brutokosten (in euro's)	Civiel	Bestuur	Belasting
Volledige overeenstemming	-367	-547	-554
Gedeeltelijke overeenstemming	+55	-77	-496
Geen overeenstemming	+180	-63	+28
Gemiddeld	-106	-318	-404

Bron: Research Memoranda Raad voor de Rechtspraak, nr 5

Kosten en doorlooptijden van bemiddeling. Mediation is sinds enkele jaren een extra afdoeningsmogelijkheid van gerechtelijke procedures. Uit analyse van rechtbankdata blijkt dat rechtszaken met verwijzing naar mediation gemiddeld langer duren, maar de rechtbank minder kosten dan vergelijkbare zaken zonder verwijzing. Een fors gedeelte van de extra doorlooptijd ligt echter buiten de rechtbank, bij de mediator.

Het effect van verwijzing naar mediation op doorlooptijd en kosten verschilt per type rechtszaak en

uitkomst van mediation. In het bovenste deel van de tabel staat het effect op de doorlooptijd, in het onderste deel het effect op de kosten. De verlenging met 61 dagen bij belastingzaken is klein vergeleken met het effect op overige bestuurszaken en civiele zaken. Bij niet-gemedieerde zaken zijn doorlooptijdverschillen tussen de sectoren veel kleiner: de doorlooptijd varieert van gemiddeld 230 dagen bij belastingzaken tot 280 dagen bij overige bestuurszaken.

Bij bestuurszaken en belastingzaken zijn kostenbesparingen drie tot vier keer groter dan bij civiele zaken. Procedures worden vooral verlengd wanneer mediation eindigt in gedeeltelijke overeenstemming, terwijl kostenbesparingen verdwijnen naarmate mediation tot minder overeenstemming leidt. De definitie van doorlooptijd en kosten heeft grote invloed op de resultaten van de analyses. De bruto doorlooptijd omvat ook de periode die een zaak vanwege verwijzing naar mediation buiten het gerecht is. Bij civiele zaken is de zaak gemiddeld 123 dagen buiten het gerecht, bij belastingzaken 192 dagen en bij overige bestuurszaken 329 dagen. Zonder deze tijdsperiode is het doorlooptijdverlengende effect van mediation bij civiele zaken nog slechts 37 dagen. Bij bestuurs- en belastingzaken is zelfs sprake van een doorlooptijdverkortend effect van ruim 100 dagen. Naast reguliere kosten die gerechten maken bij de behandeling van een rechtszaak, de brutokosten, kost het verzorgen van de verwijzingsvoorziening rechtbanken gemiddeld 307 euro per zaak. Het nettokosteneffect van mediation pakt bij civiele zaken dus ongunstig uit: rechtszaken met verwijzing naar mediation kosten de rechtbank 200 euro meer dan vergelijkbare zaken zonder mediation. Rechtbanken hebben in 2007 ongeveer 320.000 euro aan brutokosten bespaard door verwijzing naar mediation. Het verzorgen van de verwijzingsvoorziening kostte de rechtbanken naar schatting 430.000 euro. Per saldo legden gerechten in 2007 dus geld toe op verwijzing naar mediation.